

המוקיון

יאנוש קורצ'אק, כתבים כרך ו', עמ' 18-15
תרגום: אורי אורלב

בְּמִשְׁךְ שְׂבוּעַ יָמִים הִכְרִיזוּ מוֹדְעוֹת צַעֲקָנוֹת עַל הוֹפְעָתוֹ הַיּוֹצֵאת מִן הַכָּלל שֶׁל הַמוֹקִיּוֹן הַיִּחִיד בְּמִינוֹ, אֲהוּב תוֹשְׁבֵי הָעִיר הַבְּיָרָה. גְּבִירִים, הוֹלָלִים, רוֹדְפֵי מָמוֹן, פְּקִידִים, עֵתוֹנָאִים, אֲמָנִים, פּוֹעֲלִים, בְּטָלְנִים, אֲנָשִׁים יְשָׁרִים וְנוֹכְלִים, נְשׂוֹתֵיהֶם וְאֲהוּבוֹתֵיהֶם, כָּל פְּרִיס מְלֶאכֶה אֶת הַקְּרָקֶס – יַעַר שֶׁל אֲנָשִׁים, מְגַבְעוֹת עִם נוֹצוֹת, מְדִים, מְעִילִים וּמְשַׁקְפוֹת. הַקְּהָל מְלֵא אֶת הַיְצִיעִים, תַּפֵּס מוֹשְׁבִים בְּגִלְרִיּוֹת, בְּקוֹמְתֵיִם, כָּבֵשׁ אֶת הָאֲמִפִּית־אֶטְרוֹן מְעֻגְלִים מְעֻגְלִים, מְשׁוּלֵי הַזִּירָה וְעַד הַתְּקָרָה.

הַתְּכִנִּית מְתַקְרָבֶת בְּמַהִירוֹת לְסִיּוּמָה.

הַפְּסָקָה. סוּס מְאֻלָּף, צִלְצוּל... אִישׁ שְׂרִירִים. מְתַעַמֵּל.
שׁוּב הַפְּסָקָה. צִלְצוּל... רַחֵשׁ. דְּמָמָה.

יּוֹצֵא אֲהוּב הַקְּהָל, לְבוּשׁ בְּגָדֵי לִיצָנִים. מְשַׁלֵּיךְ בְּרִשׁוֹל עַל חוֹל הַזִּירָה שְׁטִיחַ מְרַבֵּעַ בְּצַבֵּעַ לָבוֹן. מְתַנַּשֵּׁב, מְשַׁעֵן אֶת מְרַפְקֵיוֹ עַל בְּרָכְיוֹ, אֶת מִצְחוֹ עַל כְּפוֹת יָדָיו וְקוֹפֵא בְּמִקְוָמוֹ.

מִיִּשְׁהוּ הַתְּחִיל לְמַחֵא כֹּף. הַצְּטָרֵף אֲלָיו אָדָם נוֹסֵף, שְׁלִישִׁי, תְּשִׁיעִי, עֲשִׂירִי. כֵּלָם הַחֲלוּ לְמַחֵא כְּפִים, סַעֲרַת מַחִיאוֹת כְּפִים וְקִרְיָאוֹת הִיָּדָד. הַמוֹקִיּוֹן לָשֵׁב רְכוּן עַל הַשְּׁטִיחַ בַּזִּירָה, לְלֵא תְנוּעָה, מִצְחוֹ שְׁעוֹן עַל כְּפוֹת יָדָיו, אֵינוֹ מְגִיב, אֵינוֹ מוֹדָה – שְׁקוּעַ בְּהַרְהוּרִים.

גַּם הַקְּהָל הַשְּׁתַּתֵּק: הַגְּבִירִים, נְעָרֵי הַשְּׁעִשׂוּעִים, רוֹדְפֵי הַמָּמוֹן וְהַעֲתוֹנָאִים, הָאֲנָשִׁים הַיְשָׁרִים וְהַנוֹכְלִים, נְשׂוֹתֵיהֶם, בְּנוֹתֵיהֶם וְאֲהוּבוֹתֵיהֶם – כֵּלָם מְמַתִּינִים בְּדוּמָיָה.

מְמַתִּינִים.

הַחֲלוּ לְאָבֵד אֶת סְבָלְנוֹתָם, תְּחַלְּהוּ כָּל אֶחָד עִם עֲצָמוֹ, אַחַר כֵּן עֲלֵה רַחֵשׁ חֲרִישִׁי, לְבַסּוֹף נִשְׁמְעוּ קוֹלוֹת רְמִים, צַעֲקוֹת, קְלָלוֹת וּפְקָדוֹת. מְטִיחִים אֶת מְקִלוֹת הַטִּיּוּלִים שְׁלֵהֶם בְּרַצְפָּה, מְכִים בְּמִשְׁקָפוֹת עַל הַמְעַקִּים, רוֹקְעִים בְּרַגְלֵים וְצוּעֵקִים.

הַמוֹקִיּוֹן קָם. דְּמָמָה.

הַזִּדְקָף, שֶׁכָּל אֶת יָדָיו מְאֻחֲרֵי גִבּוֹ וְהַתְּבוֹנֵן בְּקֵהֵל: בְּאֲנָשִׁים הַיְשָׁרִים וּבְנוֹכְלִים, בְּנְשׂוֹתֵיהֶם וּבְאֲהוּבוֹתֵיהֶם. – סָקֵר בְּעֵינָיו הַשְּׁחוּרוֹת – בְּמַבְט קָרִיר וְהַחֲלֵטִי – אֶת יוֹשְׁבֵי הַיְצִיעִים הַתְּחַתּוֹנִים, הַסְּתוֹבֵב לֵאֵט וְהַתְּבוֹנֵן בְּכָל אֶחָד. אַחַר כֵּן סָקֵר אֶת הַיּוֹשְׁבִים בְּמוֹשְׁבִים בְּשׁוּרוֹת בְּחֻצָּאֵי מְעֻגְלִים, שׁוֹרָה אַחַר שׁוֹרָה, אַחַר כֵּן הַתְּבוֹנֵן בַּיּוֹשְׁבִים לְמַעַלָּה, גְּבוּהָ יוֹתֵר, הַתְּבוֹנֵן בְּכָל הָאֲנָשִׁים הַיְשָׁרִים וּבְנוֹכְלִים, לְפִי הַתּוֹר, כָּל אֶחָד בְּנִפְרָד – הָרִים אֶת עֵינָיו עַד הַתְּקָרָה.

וּפְרָץ בְּצַחוֹק.

תְּחַלְּהוּ צַחֵק צַחוֹק אֶחָד אַרְזָה בְּקוֹל רָם וּבְרוּחַ טוֹבָה. אַחַר כֵּן צַחֵק צַחוֹק חֲרִישִׁי יוֹתֵר, חֲנוּק בְּמִקְצָת, דִּיֶּסְקָרְטִי. אַחַר כֵּן פִּלֵּט בְּמֵלֵא הַגְּרוֹן זָרָם שֶׁל צַחֲקוֹקִים אֲרָסִים. מַפְעֵם לְפַעֵם הַשְּׁמִיעַ רַק טוֹן אֶחָד וְשׁוּב עֶבֶר לְאֶקוֹרְדִים מְצַלְצֵלִים שֶׁל צַחוֹק.

מִיִּשְׁהוּ בְּקֵהֵל פְּרָץ בְּצַחוֹק. אֶחָד, שְׁנֵי, תְּשִׁיעִי וְעֲשִׂירִי, וּכְבֵר צַחֲקוֹ כֵּלָם, רוֹדְפֵי מָמוֹן וְנָשִׁים, בְּזוֹבְזִים וּבְעֵלֵי מְבַשְׁלוֹת שֶׁכֵּר, שְׁחֻקָנִים וְצָרִים, פְּקִידִים וּמְשַׁרְתִּים, וּמְנַהֵל הַקְּרָקֶס בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֲצָמוֹ, הַכֵּל צוֹחֲקִים יַחַד עִם הַמוֹקִיּוֹן.

וְהוּא מְתַגַּלְגֵּל מְצַחוֹק, מְטַלְטֵל אֶת רֵאשׁוֹ, מְנוֹפֵף בְּיָדָיו, רָץ בְּמַעֲגָלִים, חוֹבֵט בְּמִצְחוֹ, בְּגִבּוֹ, טוֹפֵחַ עַל בְּטֵנוֹ, כּוֹרֵעַ, מְתַכּוֹפֵף, מְקַפֵּץ, נוֹפֵל עַל הַשְּׁטִיחַ, מְתַהַפֵּף, מְזַנֵּק כְּדִי לַחֲזוֹר וְלַפֵּל, מְתַפְתֵּל בְּעוֹיֹתוֹת שֶׁל צַחוֹק, מְזַלֵּל, מְשַׁתּוֹלֵל.

נִפְלָא! אֵין כְּמוֹהוּ!

מַחִיאוֹת הַכְּפִים מְתַעַרְבְּבוֹת בְּקִרְיָאוֹת שְׂמָחָה. הַחֲמֵלָה גוֹבְרֶת, מְתַעַצְמֶת וְנִקְטָעֶת, פּוֹרְצַת כְּרוּחַ וּמְכַה בְּקִירוֹת, נוֹפְלָת וְעוֹלָה, סוֹחֶפֶת, חוֹנֶקֶת, פּוֹצַעֶת...

אבל המוקיון מגניב טונים חדשים לתוך צחוקו, טונים משניים, זרים, טונים צורמים. הצופים חסרי המשקפות מתבוננים בו, מרימים גבה, מקשיבים. יבבה אחת שרקה בצחוקו של המוקיון. בעצמו התפלא, התרומם, הקשיב. ושוב הוא צוחק, אך הנהל שותק. שוב הוא צוחק, אך רק הוא לבדו.

מבט מהיר של פליאה זרק בקהל; בגברים, בנערי השעשועים, ברוזפי הממון, בעתונאים, בפקידים ובאמנים, בפועלים ובבטלנים, בנוכלים ובאנשים הישרים, בקמצנים ובטפשים, בעצלנים ובמפחיקים, באמללים, בסוחרים, באלה שזכו לחנוף טוב, בנשותיהם, בנותיהם ואהובותיהם. ופרץ בבכי. וכלם ראו את הדמעות.

המוקיון בכה בכי מתלונן, אחר כך עצוב, אחר כך של השתתפות בצער, אחר כך בכי זועם, אחר כך בכי של רחמים.

מפעם לפעם נשבר הבכי ונהפך לרגע של צחוק, אבל מיד חזר המוקיון ובכה.

מישהו חש ראשון שדמעות עלות בעיניו, נבדף והוריד את מבטו. מישהו אחר חש דמעות בזוית עיניו. שלישי הרגיש איך טפות קרירות זולגות על לחייו הלוחטות, רביעי... שמיני... עשרים... המוקיון בכה בכי תמרורים.

הוא שולף ממחטה משבצת מכיסו, מנגב את עיניו, מתנפח, בוכה בקול גדול, מקונן, מתנוודד, פורע, שפתיו מתעוותות, נאבק בפאב ומתפרץ לבסוף.

הוא משליך את עצמו על השטיח בזירה, מתפתל, מילל, מגניב לתוך בכיו צלילי כאב של כל בעלי החיים ושל מלכם – האדם.

איש בקהל אינו מתבייש עוד: לא תעשיני סיגרים, לא בעלי מניות של תנה לגדול סלק, לא סוכני משטרת החקירות, לא בנקאים, לא סוכני משורדים בעלי נכסי דנידי, לא קפאים, פקידים, מורים, עורכי דין, כימאים, קבלנים לעבודות צבוריות, לא פקידי הוצאה לפעל, לא אנשים ישרים ולא נוכלים, לא בנותיהם, אהובותיהם, נשותיהם, חותנותיהם ובנות דודם.

כלם בכו, מי בקול ומי בשקט, מי בקול רם מאוד, ונשים אחדות ביציעים ובמושבי האמפיתאטרון התנפחו בעויות ואפלו התעלפו.

איש לא ידע בדיוק מדוע מחא פפים עם הופעת המוקיון, מדוע קלל אותו אחר כך, למה צחק עד להתפקע, ומדוע הוא בוכה עכשו. בדיוק כמו שלא ידע פקיד ההוצאה לפעל מדוע הוא פקיד הוצאה לפעל, הכימאי - מדוע הוא כימאי, והלא-יצלח למה הוא לא-יצלח.

בפעם הראשונה נשמעו באולם הקרקס קולות בכי.

המוקיון השתתק. נגב את דמעותיו. קם. הזדקף בתוך בגדי ליצן הקרקס המפחיקים שלו והמתין. נרגע גם הבכי בקהל, שכח ודמם.

ושוב סקר אותם המוקיון, את כלם, במבט גאה של מנצח ואמר בתוך הדממה העמקה בקול קשה:

- ואולי אני נולדתי להיות נפוליאון הראשון?

באותו רגע הבינו כלם ונעשה להם רע על הנשמה. אתם רוצים לדעת בודאי מה הם הבינו?

ובכן, שהם נולדו כדי להיות יותר ממה שהם. אפלו אנשים אמידים מאוד, אפלו המחנכים היטב, אפלו בעלי עמדות בכירות, אפלו המהגנים ביותר, אפלו אוכלי הצדפות, אפלו נשותיהם ובנותיהם של בעלים ואבות מכבדים מאוד, אפלו עתונאים, ואהובותיהם של מיליונרים, אפלו נוטריונים ואנשים ישרים, אפלו נוכלים - אתם מבינים? על דעת כל הצופים שהתאספו בקרקס הזה, ללא יוצא מן הכלל, עלה הרעיון שישכלו להילד כדי להיות משהו אחר ממה שהם, משהו יותר נעלה ממה שהם.

ישראל קורצאק
אשראיל תערא קורצאק

אולי אפלו עלה בדעתם שהם נולדו כדי להיות בני אדם אמתיים שהיו יכולים להיות, אך כבר אינם יכולים, בני אדם כמו שאני חושב וכמו שרבים בנדאי חושבים כמוני ברגעים של בדיקה עצמית אולית. אבל אם זה היה כך באמת, אינני יכול להבטיח.

די שלכם נעשה רע מאוד בנפשם באשר שמעו את דברי המוקיון. וככם הלכו מן הקרקס הביתה וחלמו חלומות מטפשים.

אבל למחרת שוב הכל היה בסדר.

